

Шлахтер М.Л., Морозова І.І. Попередні відомості про міксоміцети Національного природного парку «Ужанський» (Закарпатська область) // Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Регіональні аспекти флористичних і фауністичних досліджень» (24–25 квітня 2015, м. Чернівці)

Шлахтер М.Л., Морозова І.І.
кафедра мікології та фітоїмунології
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
shlahterm@ukr.net, irina_disco@yahoo.com

ПОПЕРЕДНІ ВІДОМОСТІ ПРО МІКСОМІЦЕТИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «УЖАНСЬКИЙ» (ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСТЬ)

Національний природний парк «Ужанський» розташований в західній частині Закарпаття в басейні річки Уж. Його площа складає 39159 га (3% площі області). Заснований у 1999 р., у 2007 р. він увійшов до списку Всесвітньої природної спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат». Гірський ландшафт парку належить до ярусу пологосхиливих низькогірних хребтів, його ценотичні комплекси представлені буковими та яворовими лісами, ялиновими і ялицевими гаями, також дрібнолистяною рослинністю вздовж численних гірських річок. Згідно з районуванням, запропонованим у роботі Гелюти В.П., територія національного парку належить до регіону Карпатських лісів (Гелюта, 1989).

На відміну від інших регіонів Карпат, для яких складені досить значні списки видів міксоміцетів (Крупа, 1886; Крупа, 1888; Крупа, 1889; Krzeminiewska, 1934; Леонтьєв та ін., 2010; Леонтьєв та ін., 2013; Dudka, Kryvomaz, 2013), дослідження міксоміцетів у НПП «Ужанський» дотепер не проводилися.

Під час навчальної практики, що проводилася на території НПП «Ужанський» з 25 липня по 4 серпня 2014 р., маршрутним методом нами були зібрані зразки плодових тіл міксоміцетів, а також субстрати (деревина та кора) для подальшого культивування цих організмів у вологих камерах. На даному етапі нами визначено 58 видів та 11 внутрішньовидових таксонів міксоміцетів, які належать до 19 родів, 6 родин, 5 порядків, 2 відділів царства Eumycetozoa Zopf 1884, emend. Olive 1975. Усі виявлені нами види вперше наводяться для території парку. Один вид – *Physarum penetrans* Rex., вперше зареєстрований на території України. Повний перелік знахідок наведено нижче.

PROTOSTELIALES: *Ceratiomyxa fruticulosa* var. *porioides* (Alb. et Schwein.) G. Lister, *C. fruticulosa* var. *fruticulosa* (O.F. Müll.) T. Marbr.

LICEALES: *Cribraria argillacea* (Pers. ex J.F. Gmel.) Pers., *C. aurantiaca* Schrad., *C. cancellata* (Batsch) Nann.-Bremek., *C. tenella* Schrad., *C. violacea* Rex, *C. vulgaris* Schrad., *Lycogala conicum* Pers., *L. epidendrum* (L.) Fr., *L. exiguum* Morgan, *Tubifera ferruginosa* (Batsch) J.F. Gmel.

TRICHIALES: *Arcyria cinerea* (Bull.) Pers., *A. denudata* Schumacher, *A. incarnata* (Pers. ex J.F. Gmel.) Pers., *A. insignis* Kalchbr. et Cooke, *A. minuta* Buchet, *A. obvelata* (Oeder) Onsberg, *A. pomiformis* (Leers) Rostaf., *Hemitrichia calyculata* (Speg.) M.L. Farr, *H. clavata* (Pers.) Rostaf., *H. serpulata* (Scop.) Rostaf., *Metatrichia vesparia* (Batsch) Nann.-Bremek., *M. floriformis* (Schwein.) Nann.-Bremek., *Perichaena depressa* Lib., *Trichia affinis* de Bary, *T. botrytis* var. *botrytis* (Pers.) Pers., *T. decipiens* var. *decipiens* (Pers.) T. Macbr., *T. decipiens* var. *olivacea* (Meyl.) Meyl., *T. favoginea* (Batsch) Pers.

STEMONITALES: *Collaria* cf. *arcyronema* (Rostk.) Nann.-Bremek. ex Lado, *Comatricha nigra* (Pers. ex J.F. Gmel.) J. Schröt., *C. pulchella* (C. Bab.) Rostaf., *C. tenerrima* (Berk. et M.A. Curtis) G. Lister, *Diachea leucopodia* (Bull.) Rostaf., *Lamproderma collini* T.N. Lakh. et Mukerji, *Stemonitis axifera* (Bull.) T. Macbr., *S. flavogenita* E. Jahn, *S. fusca* var. *fusca* Roth., *S. fusca* var. *rufescens* Lister, *S. pallida* Wingate, *S. smithii* T. Macbr., *S. splendens* Rostaf., *Stemonitopsis*

amoena (Nann.-Bremek.) Nann.-Bremek., *S. hyperopta* (Meyl.) Nann.-Bremek., *S. microspora* (Lister) Nann.-Bremek., *S. typhina* (F.H. Wigg.) Nann.-Bremek.

PHYSARALES: *Craterium leucocephalum* var. *cylindricum* (Masse) G. Lister, *C. leucocephalum* var. *scyphoides* (Cooke et Balf.) G. Lister, *C. minutum* (Leers) Fr., *Didymium nigripes* (Link) Fr., *D. squamulosum* (Alb. et Schwein.) Fr. et Palmquist, *Fuligo candida* Pers., *F. leviderma* H. Neubert, Nowotny et K. Baumann, *F. septica* var. *septica* (L.) F.H. Wigg., *F. septica* var. *flava* (Pers.) Y. Yamam, *Leocarpus fragilis* (Dicks.) Rostaf., *Physarum leucophaeum* Fr. et Palmquist, *P. album* (Nees) Fr., *P. penetrale* Rex, *P. psittacinum* Ditmar, *P. viride* (Bull.) Pers.

Серед рідкісних знахідок на увагу заслуговує вид *Metatrichia floriformis* (Schwein.) Nann.-Bremek. В Україні він був зареєстрований лише кілька разів у Карпатах (Dudka, Leontyev, 2011) та один раз у Харківській області (Морозова, 2011). На відміну від іншого широко поширеного представника цього роду – *Metatrichia vesparia* (Batsch) Nann.-Bremek., *M. floriformis* має менш довгі і тонкі елатери і спорокарпи майже сферичної форми.

Вперше виявленим на території України видом є *Physarum penetrale* Rex. Цей космополітний вид у Європі представлений зразками з Франції, Швеції, Німеччини та Польщі (Drozdowicz et al., 2012; GBIF, 2015). Для нього характерна яскраво-червона ніжка, жовтуватий перидій і трохи витягнутий у вертикальному напрямку спорокарп. Але основною ознакою, що дозволяє легко відрізнити його від близьких видів роду *Physarum* Pers., є надзвичайно розвинута колюмела, що сягає верхівки спорокарпа. *Physarum penetrale* Rex. росте в листяних лісах. Типовим субстратом для нього є опад листяних дерев, таких, як *Fagus sylvatica* L.

А

Б

Рис. 1 Спорокарпи *Metatrichia floriformis* (Schwein.) Nann.-Bremek. (А) та *Physarum penetrale* Rex (Б).

Для більш повного визначення видового складу міксоміцетів нами було використано метод вологих камер. Цей метод дозволяє виявити види з дрібними або малопомітними плодовими тілами, які досить важко знайти в природі. Сумарно було закладено 30 вологих камер з корою та деревиною, що дозволило виявити 6 видів: *Arcyria minuta* Buchet, *Cribraria violacea* Rex, *Didymium squamulosum* (Alb. et Schwein.) Fr. et Palmquist, *Metatrichia vesparia* (Batsch) Nann.-Bremek., *Perichaena depressa* Lib., *Stemonitis fusca* var. *rufescens* Lister. Три з них – *Cribraria violacea* Rex, *Didymium squamulosum* (Alb. et Schwein.) Fr. et Palmquist та *Perichaena depressa* Lib. були виявлені нами виключно в умовах вологої камери.

Переважна більшість виявлених видів належить до групи ксилофілів, тобто замешкує мертву деревину. Менш часто міксоміцети замешкували кору, детрит та мохи. До субстратів, на яких найбільш часто спостерігався розвиток міксоміцетів, належать деревина, кора та опад *Fagus sylvatica* L., *Abies alba* Mill. та *Picea abies* (L.) H. Karst., що домінують на території досліджуваного національного парку.

Summary. Results of a pilot study of Myxomycets in National Nature Park “Uzhansky” are reported. At the moment we identified 58 species and 11 infraspecific taxons belonging to this group. All of reported taxa are novel records in the National Park. One species, *Physarum penetrale* Rex, is reported for the first time in Ukraine.

Робота виконана під керівництвом к.б.н. Акулова О.Ю. Автори висловлюють подяку к.б.н. Леонтьєву Д.В. за консультації при визначенні деяких зразків міксоміцетів, а також Савченко А.О за фотографії, що наведені в тексті роботи.

Література

1. Гелюта В. П. Флора грибов Украины. Мучнисторосяные грибы. – К.: Наукова Думка, 1989. – 256 с.
2. Леонтьев Д.В., Дудка І.О., Кочергіна А.В. та ін. Міксоміцети національного природного парку „Синевир” // Укр. ботан. журнал. – 2010. – Т. 67, № 4. – С. 615-622.
3. Леонтьев Д.В., Дудка І.О., Маланюк В.Б. та ін. Міксоміцети природного заповідника „Горгани” // Укр. ботан. журнал. – 2013. – Т. 70, № 1. – С. 94-102.
4. Морозова І.І. Доповнення до видового складу міксоміцетів Луганського природного заповідника // Матеріали V Міжнар. наук. конф. молодих вчених „Біологія: від молекули до біосфери” (22–25 листопада 2010, м. Харків). Харків: Оперативна поліграфія. – 2010. – С 384-385.
5. Drozdowicz A., Szolc P., Bochynek A. et al. Myxomycetes of the Lipówka reserve in the Niepolomice old growth forest (S Poland) // Acta Mycologica. – 2012. – Vol. 47, N 1. – P. 97-107.
6. Dudka I.O., Leontyev D.V. Myxomycetes in virgin forests of Carpathian biosphere reserve // Studia Biologica. – 2011. – Vol.. 5, N 1. – P. 45-56.
7. Dudka I. O., Kryvomaz T. I. Myxomycetes in the virgin beech and old-aged spruce forests of national nature park “Bewitched land” (Ukrainian Carpathians) // Studia biologica. – 2013. – Vol. 7, N 2. – P. 107-118.
8. Global biodiversity Information facility. – Режим доступу : <http://www.gbif.org>
9. Krupa J. Zapiski mycologiczne przeważnie z okolic Lwowa i z Tatr // Kosmos. – 1886. – Т. 11. – S. 370-399.
10. Krupa J. Zapiski mycologiczne z okolic Lwowa i z Podtatrza // Spraw. Kom. Fizyogr. – 1888. – Т 22, № 2. – S. 12-47.
11. Krupa J. Zapiski mycologiczne z okolic Lwowa i z Karpat stryjskich // Spraw. Kom. Fizyogr. – 1889. – Т. 23, № 1. – S. 141-169.
12. Krzeminska H. Słyszowce Karpat Wschodnich // Kosmos. – 1934. –Т. 59. – S. 207-223.